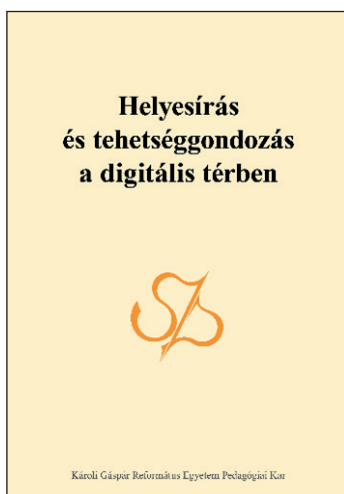

Nagy Natália

Bárdos Dóra – Tóth Etelka (szerk.): Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM PEDAGÓGIAI KAR. NAGYKÖRÖS. 2023. 167 OLDAL

Helyesírás és tehetséggondozás a 21. században – egy tanulmánykötet tanulságai

A 21. század oktatási rendszere jelentős változásokon ment keresztül a digitalizáció hatására. Az információs technológia fejlődése alapvetően átalakította az oktatás módszereit, eszközeit és a tanulási színtereket. A digitális eszközök megjelenése új lehetőségeket teremtett az oktatásban, ugyanakkor új kihívásokat is jelentett a pedagógusok és a tanulók számára. Ebben az összefüggésben különösen fontos kérdés a magyar nyelv és a helyesírás tanításának a szerepe, valamint a nyelvi tehetségek felismerése és fejlesztése. A *Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben* című tanulmánykötet ezt a kérdéskört több megközelítésből vizsgálja. A Bárdos Dóra és Tóth Etelka által szerkesztett tanulmánykötetet a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara adta ki 2023-ban. A kötet a XXVI. Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási versenyhez kapcsolódó tanulmányokat tartalmazza, amelyek a helyesírás-tanítás, a tehetséggondozás és a digitális oktatás kapcsolatát vizsgálják.

A kötet jelentősége abban rejlik, hogy egyszerre szolgál kutatási eredmények bemutatására és pedagógiai módszertani útmutatóként az anyanyelvi nevelésben dolgozó pedagógusok számára, hiszen a helyesírás-tanítás korszerű módszereit, a digitális oktatási környezetben megvalósuló tehetséggondozás lehetőségeit mutatja be. Ez a kötet bővíti azoknak a szakirodalomnak a sorát, amelyek a helyesírás-tanítás pedagógiájával és a tehetséggondozó helyesírási versenyekkel foglalkoznak (például Antalné Szabó 2001, 2004, 2005, 2020; Nagy 2017, 2019, 2024; Nagy L. 2018; Bozsik–Ludányi 2019; Tóth 2021; Bárdos–Tóth 2023; Istók et al. 2023).

A bevezetőt (6–8) Pap Ferenc, a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar dékánja és Tóth Etelka, a verseny főszervezője írta, amelyben részletes információt nyújtanak a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny történetéről, a hozzá kapcsolódó kutatási és pedagógiai tevékenységről, a verseny céljáról: „A verseny kiemelt célja továbbra is a határok nélküli anyanyelv értékeinek megőrzése és tudatosítása, az anyanyelv iránti szeretet, valamint az igényes nyelvhasználat iránt érzett felelősségtudat erősítése, továbbá a tehetséggondozás, a Kárpát-medencében élő diákok és pedagógusok közötti közösségi és szakmai kapcsolatok elmélyítése” (6). A verseny története több mint két évtizedre nyúlik vissza: első alkalommal az 1996/1997-es tanévben rendezték meg budapesti 5–8. évfolyamos diákok számára. A kezdeményezés rövid időn belül jelentősen új keretet kapott, és a következő tanévtől az Eötvös Loránd Tudományegyetem Mai Magyar Nyelvi Tanszékének szervezésében előbb országos, majd később Kárpát-medencei szintű versennyé vált. A rendezvény így fokozatosan a magyar anyanyelvi nevelés egyik legfontosabb szakmai eseményévé nőtte ki magát, amely minden évben több tízezer diák részvételével zajlik.

A megmérettetés szervezésében jelentős változás következett be a 2020/2021-es tanévben, amikor – a koronavírus-járvány által teremtett rendkívüli helyzetben – a lebonyolítás feladatát a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara vette át, szoros együttműködésben a Magyar Nyelvtudományi Társasággal és a határon túli szakmai partnerekkel. Az új szervezők kettős feladattal szembesültek: egyrészt meg kellett őrizniük a verseny korábbi évtizedek során kialakult hagyományait és értékeit, másrészt alkalmazkodniuk kellett a megváltozott körülményekhez. Ennek érdekében egy digitális alapú versenyrendszer kialakítása mellett döntöttek, amely rugalmasabb szervezést tett lehetővé, és egyúttal a digitális kultúra szélesebb körű pedagógiai alkalmazásának a modelljeként is szolgált – tudhatjuk meg az előszóból.

Sebő József *A veszprémi Simonyi Zsigmond* című tanulmányában (10–14) Simonyi Zsigmond életútját és pályáját mutatja be, különös tekintettel a szülővárosához, Veszprémhez való kapcsolódása szempontjából. Az írás részletesen tárgyalja, mekkora jelentőségű volt Veszprém városának szellemisége a tudós szakmai fejlődésére, hiszen a város a magyar kultúra egyik vidéki központjaként működött. Az itt élő írók, papok és értelmiségiek aktívan részt vettek a nyelvújítás mozgalmában, amely a magyar nyelv történetének egyik legjelentősebb korszakát jelentette. A magyar nyelv használata a közigazgatásban és az egyházi életben is korán megjelent: a városi jegyzőkönyveket már a 18. században magyarul vezették. Emellett 1820 és 1824 között Veszprémben jelent meg az első magyar nyelvű katolikus folyóirat, az *Egyházi Értekezések és Tudósítások*. Mindezek alapján kijelenthető, hogy Simonyi Zsigmond kedvező szellemi közegbe született. A veszprémi zsidó szatócs fia, Steiner Zsigmond – aki később a Simonyi nevet vette fel – a magyar nyelvtudomány egyik legjelentősebb alakjává vált. A tanulmány részletesen szól a tudós életének fontosabb momentumairól, azokról az emberekről, akik segítették Simonyit, illetve személyiségükkel hatottak a fejlődésére. Veszprémben emléktábla jelzi a tudós szülőházát, és egy iskola is viseli a nevét. Kortársai és tanítványai nagy tisztelettel emlékeztek rá; Tóth Árpád szerint hatalmas tudását emberi jóság és szerénység kísérte. Lőrincze Lajos pedig kiemelte, hogy Simonyi a tudományos pontosság mellett türelemmel és tisztelettel fordult olvasói és tanítványai felé, ez személyiségének egyik legfontosabb vonását jelentette.

Galuska László Pál és Szinger Veronika tanulmánya (16–25) a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny ötödik évfolyamának feladatai közül a betűrendbe sorolás témája alá tartozókat vizsgálja. A szerzők bemutatják, hogy a betűrenddel kapcsolatos feladatok minden fordulóban szerepelnek, ami összhangban van a *Nemzeti alaptanterv* és a kerettantervek követelményeivel. A tanulmány hangsúlyozza, hogy bár a helyesírás a mindennapi kommunikációban gyakran háttérbe szorul, az írásbeli kommunikációban, az oktatásban és a munka világában továbbra is fontos, ezért a verseny a helyesírás presztízsének a megőrzésében is jelentős szerepet játszik. A szerzők ismertetik a versenyfeladatok összeállításának a szempontjait is. A feladatok a tantervi követelményekre épülnek, figyelembe veszik a tanulók életkori sajátosságait és felkészültségét, ugyanakkor a verseny jellege miatt az átlagnál összetettebb tudást igényelnek.

A betűrend témája már az alsó tagozaton megjelenik a tananyagban, mivel a szótárhasználat, az információkeresés és az írott szövegek feldolgozása szempontjából alapvető készségnek számít. A tanulmány részletesen elemzi a 2023-as verseny különböző fordulóiban szereplő betűrendbe sorolással kapcsolatos feladatokat. Az első fordulóban egyszerűbb, ráhangoló feladatok szerepeltek, például feleletválasztós és kiegészítő feladatok. Ezek a betűrend alapelveinek alkalmazását vizsgálták, például azt a szabályt, hogy az azonos kezdőbetűjű szavak esetében az első eltérő betű ábécébeli helye dönti el a sorrendet. A tanulók többsége sikeresen oldotta meg ezeket a feladatokat, bár a szöveggörnyezetben megjelenő vagy játékos formában megfogalmazott feladatok megoldásakor több hibát is ejtettek. A szerzőpáros ismerteti a második fordulóban és a döntőben alkalmazott összetettebb feladattípusokat is, például a behúzás feladatokat, ahol a megadott szavakat kellett ábécérendbe rendezni. A versenyzők ezekben is jó eredményeket értek el, különösen akkor, amikor a szavak kezdőbetűje eltérő volt. A döntőbeli feleletválasztós kérdések már megosztottabb megoldásokat eredményeztek, ami azt mutatja, hogy a feladatok összetettsége és a több

szabály egyidejű alkalmazása jelentősen befolyásolja a teljesítményt. Az adatok számbavétele után a szerzők következtetése, hogy az ötödik évfolyamos versenyzők általában jó eredményeket érnek el a betűrendbe sorolás feladataiban, bár a siker nagymértékben függ a feladat típusától és nehézségi fokától. A Simonyi-verseny résztvevői rendszerint jól felkészült diákok, akik alapos nyelvi tudással rendelkeznek, így a verseny fontos szerepet játszik a helyesírási kompetencia fejlesztésében és a tehetséggondozásban.

Vallent Brigitta tanulmánya (26–43) a XXVI. Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny hatodik évfolyamos versenyzőinek az eredményeit elemzi, nagy hangsúlyt fektetve a második forduló digitális feladatlapjainak az adataira. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy mely helyesírási feladatok bizonyultak könnyűnek vagy nehéznek a tanulók számára, illetve mely területek igényelnek nagyobb pedagógiai figyelmet. Az elemzés szerint a feladatok nehézségi szintje jelentősen különbözött. A legkönnyebb feladatok közé az egyszerű feleletválasztós vagy kiegészítő kérdések tartoztak, például a *különb* szó helyesírásának a felismerése, az igekötős szerkezetek írása, illetve a magán- és a mássalhangzó-hosszúság egyszerűbb esetei. Ezeknél a tanulók nagy része hibátlanul teljesített, az átlageredmények gyakran meghaladták a 90–95%-ot. A nehezebb feladatok általában összetettebb helyesírási problémákat érintettek, vagy több szabály egyidejű alkalmazását igényelték. Különösen sok hibát okozott a tulajdonnevek helyesírása, valamint ezek toldalékolása (például a *Mikszáth* vagy a *Vörösmarty Mihály* típusú alakok). Szintén problémásnak bizonyult a fő belseji magánhangzó-váltakozás, az elválasztás, a földrajzi nevek írása, valamint a dátumok helyesírása. Az olyan feladatok is nehezebbek voltak, amelyekben a diákoknak hibás szöveget kellett javítaniuk, mivel ezek nagyfokú figyelmet és többféle szabály egyidejű alkalmazását igényelték.

A tanulmány arra is rámutat, hogy a feladattípus jelentősen befolyásolja a teljesítményt. A feleletválasztós feladatok általában könnyebbek, míg a gépelést vagy a szövegjavítást igénylők több hibát eredményeztek. Ennek oka részben a figyelmetlenségből adódó elírások és a komplexebb gondolkodási műveleteknek a szükségessége. A szerző kiemeli, hogy a tanulók számára legnehezebb területek a tulajdonnevek helyesírása és toldalékolása, a magánhangzó-hosszúság változásai, a *j/ly* problémakör, az elválasztás, valamint a dátumok írása. A verseny eredményei ezért fontos visszajelzést adnak a pedagógusoknak arról, hogy mely helyesírási területek gyakorlására érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni a felkészítés során.

Kovács Tibor Attila, Józsa Gabriella és Kohodné Tóth Andrea tanulmánya (44–53) a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny 7. évfolyamának második fordulóját elemzi. A szerzők célja bemutatni a feladatlap összeállításának pedagógiai elveit, valamint értékelni a versenyzők teljesítményét annak érdekében, hogy a tapasztalatok segítséget nyújtsanak a felkészítő pedagógusok munkájához. A feladatlap összeállításakor figyelembe vették a szakemberek az életkori sajátosságokhoz való igazodást, a változatos és kreatív feladattípusok alkalmazását, valamint a különböző gondolkodási műveletek (például elemzés, összehasonlítás, általánosítás vagy analógia) bevonását. A feladatok a helyesírás több szintjét érintették a betűktől és a szavaktól a szószerkezeteken és a mondatokon át egészen a rövid szövegekig. A feladatsor a korábbi évfolyamok tananyagára épült, például a hangjelölés szabályaira, a betűrendbe sorolásra, a *j/ly* írásmódjára, az elválasztásra, a szófajok helyesírására, a tulajdonnevek írására, valamint a számok és a dátumok helyesírására. Emellett a feladatok gyakran más tantárgyak – például történelem, földrajz vagy irodalom – tankönyveiből vett példákat is felhasználtak, erősítve a tantárgyközi kapcsolatokat.

A második fordulóban 1068 hetedik osztályos tanuló vett részt. A feladatlap átlagos eredménye közel 80 pont volt a 100 pontos skálán, ez viszonylag magas teljesítményt jelez. Az eredmények alapján a tanulók általában jól teljesítettek, különösen azokban a feladatokban, amelyek korábban tanult, gyakran gyakorolt szabályokra épültek, például a zöngés és a zöngétlen mássalhangzók jelölésére, a *j/ly* használatára vagy a magánhangzók időtartamára. A legnagyobb nehézséget a komplex, több lépésből álló feladatok jelentették. Ilyenek voltak például a mondat szintű gyakorlatok, ahol a tanulóknak egyszerre kellett helyesírási hibákat javítani, a szavakat tagolni, valamint a központozást is megfelelően alkalmazni. Szintén nehezebbnek bizonyultak a tulajdonnevek

toldalékolásával, a betűrendbe sorolással, illetve a különböző helyesírási szabályok együttes alkalmazásával kapcsolatos feladatok. Azok a gyakorlatok, amelyek analógiára vagy szabályértelmezésre épültek, általában jobb eredményeket mutatnak, ez azt jelzi, hogy az induktív gondolkodás segíti a helyesírási kompetencia fejlődését. A tanulmány végkövetkeztetése szerint a verseny feladatai hatékonyan mérik a tanulók helyesírási tudását, ugyanakkor fontos pedagógiai tanulságokat is hordoznak. Az eredmények szerint a tanulók számára a több gondolkodási műveletet igénylő, összetett feladatok a legnehezebbek, míg a gyakran használt alapvető szabályok alkalmazása könnyebben megy. A kutatás így hasznos visszajelzést ad a feladatkészítőknek és a pedagógusoknak egyaránt, valamint hozzájárul a helyesírás tanításának és a tehetséggondozás módszereinek a fejlesztéséhez.

Kiss Margit és Kozmács István *Helyesírás – szövegértés – világismeret* című tanulmánya (54–59) a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny nyolcadik évfolyamos feladatainak az elemzésén keresztül mutatja be a helyesírás, a szövegértés és a világismeret összefüggéseit. A szerzők olyan feladatot vizsgálnak, amelyben a versenyzőknek egy történelmi témájú szöveg kiemelt részeiről kellett eldönteniük, hogy tartalmazzak-e helyesírási hibát, és szükség esetén javítaniuk kellett őket. A feladat komplex jellegű volt, mert többféle helyesírási jelenséget érintett, például az egybe- és a különírást, a kis- és a nagybetűk használatát, a magán- és a mássalhangzók hosszúságának a jelölését, valamint a dátumok írását. A szerzők a XXVI. Simonyi-verseny második fordulójának az eredményeit elemezték. A feladatlapot összesen 1016 nyolcadik osztályos tanuló töltötte ki, akiknek átlagos teljesítménye 80% körül alakult. Az eredmények szerint a versenyzők többsége jól felkészült, hiszen sokan magas pontszámokat kaptak, és több mint tíz százalékuk 90% feletti eredményt ért el. A részletes hibavizsgálat azonban rámutatott arra, hogy bizonyos feladatoknál a diákok jelentős része tévedett. Sok tanuló nem ismerte fel a helyes írásmódot, vagy nem tudta eldönteni, hogy a megadott forma hibás-e a *társadalomszerkezet*, a *nemzetség*, valamint az öröklési rend kifejezésekhez kapcsolódó feladatokban. A szerzők elemzése szerint ezek a hibák abból adódtak, hogy a diákok számára a fogalmak kevésbé voltak ismerősek. Vagyis a problémát inkább a szöveg tartalmának a hiányos megértése és a korlátozott világismeret okozta, nem a helyesírási szabályokkal kapcsolatos hiányosságok.

A tanulmány egyik fontos következtetése tehát az, hogy a helyesírási teljesítményt jelentősen befolyásolja a tanulók szövegértési képessége és általános műveltsége. A helyesírás nem csupán mechanikus szabályalkalmazás, hanem olyan tevékenység, amely során a szöveg jelentését is értelmezni kell. Ha a tanuló nem érti a szövegben szereplő fogalmakat vagy összefüggéseket, akkor nagyobb valószínűséggel hibázik a helyesírási feladatokban is. A szerzők ezért hangsúlyozzák a szövegközpontú helyesírás-tanítás jelentőségét. Ez a szemléletmód azt jelenti, hogy a tanulók nem elszigetelt szavakkal vagy szabályokkal dolgoznak, hanem valós, összefüggő szövegekkel, amelyek különböző műveltségterületekhez kapcsolódnak. Az ilyen feladatok egyszerre fejlesztik a helyesírási tudást, a szövegértést és a kritikai gondolkodást. A diákok így megtanulják, hogy a helyesírás nem önmagáért való szabályrendszer, hanem az írásbeli kommunikáció pontosságát és érthetőségét szolgáló eszköz. A tanulmány rámutat arra, hogy a helyesírás tanításában nem elegendő csupán a szabályok gyakorlása. A sikeres helyesírási teljesítményhez szükség van a tanulók szövegértési készségeinek és világismeretének a fejlesztésére is. A szerzők szerint a szövegközpontú, kontextusba ágyazott feladatok hatékonyan segítik a tanulókat abban, hogy helyesírási tudásukat életszerű helyzetekben alkalmazzák, és így tudatosabb nyelvhasználóvá váljanak.

Neumayerné Streitman Krisztina tanulmánya (60–79) a tanári motiváció és a coachingszemlélet kapcsolatát vizsgálja a Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási versenyhez kapcsolódó kérdőíves kutatás elméleti és módszertani hátterének a bemutatásával. A kutatás célja annak feltárása, milyen tényezők segíthetik a pedagógusokat abban, hogy sikeres szakmai énképpel rendelkező, motivált és reziliens szakemberekké váljanak, akik képesek támogatni tanítványaik fejlődését a 21. századi oktatási környezetben. A tanulmány

kiemeli a sikeres tanári énkép jelentőségét. A pedagógusok szakmai fejlődését nagymértékben befolyásolja, hogyan látják saját szerepüket, milyen ideális vagy elérni kívánt énképet alakítanak ki. A demotiváció okainak elemzésekor a kutató arra a következtetésre jutott, hogy a legfontosabb stresszforrások közé tartozik a differenciált oktatás nehézsége, az alacsony fizetés, a nagy osztálylétszám, az eszközhiány, valamint az adminisztratív terhek. Ezek a tényezők növelhetik a kiegészítő kockázatát, ezért fontos a támogató intézményi környezet és a megfelelő munkafeltételek biztosítása.

A tanulmány szerint fontos, hogy a coachingszemlélet megjelenjen az oktatásban. A coaching olyan támogató fejlesztési folyamat, amely segíti a pedagógusokat és a tanulókat céljaik megfogalmazásában és megvalósításában. A szerző külön kiemeli a GROW-modellt és a SMART-célok alkalmazását, amelyek segítenek a pedagógusoknak tudatosan tervezni szakmai fejlődésüket és támogatni tanítványaik tanulási fejlődését. A tanári motiváció fenntartásában a pozitív pszichológia elméletei is fontos szerepet játszanak. Ide tartozik például Csíkszentmihályi Mihály flow-elmélete, Seligman karaktererősség-modellje, valamint Howard Gardner többszörös intelligenciáról szóló elmélete. Ezek a megközelítések a személyes erősségek felismerésére és fejlesztésére építenek, és hozzájárulhatnak a pedagógusok és a tanulók jóllétéhez, motivációjához és kreativitásához. A pedagógusképzésnek és a továbbképzéseknek kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a sikeres tanári identitás kialakítására, a reflexió fejlesztésére, valamint a coaching és a pozitív pszichológia eszközeinek az alkalmazására. Ezek a módszerek segíthetnek abban, hogy a pedagógusok hosszú távon motiváltak maradjanak, hatékonyan támogassák diákjaikat, és képesek legyenek megbirkózni a tanári pálya kihívásaival.

A kötet következő nagy fejezete a *Konferenciátűkör* címet viseli, amelyben két tanulmány szerepel. Az első Lőrincz Gábor és Istók Béla írása (81–91), amely a gazdasági nyelvi tájkép (econscape) és a helyesírás-tanítás kapcsolatát vizsgálja, különös tekintettel a problémaalapú oktatás és az élménypedagógia módszereire. A szerzők abból indulnak ki, hogy a nyelvtani és a helyesírási ismeretek tanítása hatékonyabbá válik, ha a tanulók a saját környezetükben megjelenő nyelvi jelenségekkel találkoznak. A közterületeken, üzletekben, intézményekben megjelenő feliratok, reklámok és márkanevek ezért jól hasznosíthatók a helyesírási szabályok gyakorlásában. A tanulmányban a szerzők meghatározzák a gazdasági nyelvi tájkép fogalmát: ide tartozik minden olyan vizuális nyelvi megnyilvánulás – például üzletfelirat, reklám, márkanev vagy információs tábla –, amely gazdasági tevékenységhez kapcsolódik. A szerzők kitérnek az iskolai nyelvi tájkép fogalmára is, amely az iskolai környezetben megjelenő nyelvi feliratokat és kommunikációs elemeket jelenti. A gazdasági nyelvi tájkép elemei akkor válnak az iskolai nyelvi tájkép részévé, amikor a pedagógusok oktatási célból beemelik őket a tanulási folyamatba. A kutatás elméleti háttérében az élménypedagógia és a problémaalapú tanulás áll. Az élménypedagógia a tapasztalati tanulásra épít: a tanulók valós élethelyzetekből származó példákat vizsgálnak, megfigyeléseket végeznek, és saját következtetéseket vonnak le. A problémaalapú oktatás ezzel összhangban a problémák felismerésére és megoldására épít, nem pedig a pusztán szabálmemorizálásra. A nyelvi tájkép elemzése ezért alkalmas arra, hogy a diákok kritikai szemléletet alakítsanak ki a nyelvhasználattal kapcsolatban.

A szerzők számos példát mutatnak be a nyelvi tájképben előforduló helyesírási problémákra. Ezek közé tartoznak például az egybe- és a különírás hibái (például étkező bútorok – étkezőbútorok), a kötőjelhasználat hibái, valamint a kis- és a nagy kezdőbetűk helytelen alkalmazása. Gyakori jelenség a márkanevek kisbetűs írása is, amely reklámfelületeken elfogadott lehet, de folyamatos szövegben a helyesírási szabályzat szerint nagybetűvel kellene írni őket. A nyelvjárási jelenségek a közterületi feliratokban vagy a tanulók írásában egyaránt megjelenhetnek, erre is kitérnek a tanulmány írói. Ilyen például a nyelvjárási kiejtést tükröző írásmód. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a nyelvjárási háttér figyelembevétele fontos a helyesírás tanításában, mert a tanulók nyelvhasználatuk gyakran tükrözi saját nyelvi környezetüket. Külön figyelmet kap a kétnyelvű környezet problémája is. A többségi és a kisebbségi nyelv eltérő helyesírási rendszere – például a magyar és a szlovák

helyesírás – hatással lehet egymásra, és hibákhoz vezethet. Ilyenkor a tanulók téves analógiák alapján alkalmazhatják az egyik nyelv szabályait a másikban. A tanulmány végén a szerzők pedagógiai javaslatokat fogalmaznak meg a módszer alkalmazására. A tanulók például terepmunka keretében gyűjthetnek feliratokat a saját környezetükből, majd ezeket elemezhetik és csoportosíthatják a helyes vagy a helytelen írásmód szerint. Az összegyűjtött anyagból portfólió vagy poszter is készíthető, amely segíti a helyesírási szabályok rögzítését és a nyelvi tudatosság fejlesztését. A nyelvi tájkép pedagógiai felhasználása hatékony eszköz lehet a helyesírás tanításában. A valós nyelvi környezetből származó példák motiválóbba a tanulók számára, fejlesztik a nyelvi tudatosságot, és segítik a helyesírási szabályok gyakorlati alkalmazását.

H. Tóth István *A felszólítás és a felszólító* igealakok a nyelvhasználatban című tanulmányának (91–162) a célja, hogy bemutassa ennek a nyelvtani jelenségnek a szerepét a nyelvhasználatban, valamint módszertani segítséget adjon a magyartanárok számára a tanításhoz. A tanulmány kiindulópontja a 21. századi nyelvtanítás kihívása. A tanulmány írója szerint a gyorsan változó világban egyre nehezebb a tanulók figyelmét a nyelv és a nyelvhasználat tudatos vizsgálatára irányítani. Emiatt különösen fontos a pedagógusok felelőssége: olyan módszereket kell alkalmazniuk, amelyek felkeltik a diákok érdeklődését az anyanyelv iránt, és segítik a nyelvi tudatosság kialakulását. H. Tóth István hangsúlyozza, hogy a nyelvtant nem öncélúan kell tanítani. A grammatikai ismeretek akkor hasznosak, ha a nyelvhasználat fejlesztését szolgálják. A tanulók számára a nyelvtani szabályok megértése segít a pontosabb kifejezőkészség kialakításában, az igényes írásban és a helyesírási hibák elkerülésében. A tanulmány ezért a nyelvhasználat-központú nyelvtanítás mellett érvel. A tanulmány írója részletesen ismerteti a felszólító móddal kapcsolatos nyelvtani ismereteket, kitér a jelenség morfológiai jelére, annak alternánsaira, amelyek a mindennapi nyelvhasználatban megjelennek, és amelyek problémás kérdésként merülnek fel lejegyzéskor mind az anyanyelvű, mind a magyar nyelvet idegen nyelvként tanulók számára. A tanulmány részletesen tárgyalja azokat a hangtani változásokat és asszimilációkat, amelyek az igealakok képzésében szerepet játszanak. Nagyfokú tudományossággal, mégis közérthetően részletezi a különböző igitípusok – például a *-t* végű igék, az *-st* vagy *-szt* végű igék, illetve más speciális esetek – eltérő módú viselkedését a felszólító alak képzésekor. Ezeknek a jelenségeknek a nyelvtani és a történeti hátterét is bemutatja.

A tanulmány pedagógiai szempontból is fontos, mert a szerző hangsúlyozza a gondolkodási műveletek és a nyelvi képességek fejlesztésének a szerepét. Az analízis, az összehasonlítás, a következtetés és a problémamegoldás mind hozzájárulnak a nyelvi tudatosság kialakulásához. A tanulók nyelvi-kommunikációs képességeinek a fejlesztése – például beszéd, olvasás, írás és helyesírás – alapvető célja az anyanyelvi nevelésnek. Rendkívül hasznos a tanulmány gyakorlati részeként közölt 100 feladatból álló példatár, amely segíti a tanárokat a felszólító mód tanításában. Ezek a feladatok alkalmasak tanórai gyakorlásra, egyéni fejlesztésre és tehetséggondozásra is. A szerző kiemeli, hogy a nyelvtantanítás legfontosabb célja nem pusztán a szabályok megtanítása, hanem a nyelv iránt érdeklődő, tudatos nyelvhasználó emberek nevelése. A felszólító mód tanítása jó lehetőséget ad arra, hogy a tanulók megismerjék a magyar nyelv gazdagságát, és ezt aktívan használják a mindennapi kommunikációban.

A Bárdos Dóra és Tóth Etelka szerkesztésében megjelent *Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben* című tanulmánykötet egyik legnagyobb erénye, hogy a helyesírást nem csupán normatív szabályrendszerként kezeli, hanem komplex pedagógiai és kommunikációs jelenségként. A tanulmányok szemlélete szerint a helyesírási kompetencia fejlesztése szorosan összefügg a szövegértés, a nyelvhasználat és a gondolkodási műveletek fejlődésével. A szerzők a modern anyanyelv-pedagógia alapelveit követve a nyelvi tudatosság és a kreatív problémamegoldás szerepét hangsúlyozzák. A kötet további tudományos értéke, hogy empirikus adatokat és versenyanyagokat is felhasznál a nyelvpedagógiai következtetések megfogalmazásához. A digitális versenyfeladatokból létrehozott korpusz elemzése lehetővé teszi a tanulói hibák, stratégiák és fejlődési mintázatok feltárását, ez értékes adatbázist biztosít a kutatók és a pedagógusok számára.

A tanulmányok arra is rámutatnak, hogy a tehetséggondozás nem kizárólag a kiemelkedő teljesítményű diákokra irányulhat. A digitális tanulási környezet lehetővé teszi a differenciált fejlesztést, így a különböző képességű tanulók egyaránt profitálhatnak a feladatokból és a tanulási folyamatból. Fontos üzenete a kötetnek, hogy a helyesírási versenyek és a hozzájuk kapcsolódó pedagógiai programok jelentős szerepet töltenek be a tehetséggondozásban. A Simonyi-verseny példája azt mutatja, hogy a versenyhelyzet motivációt teremt a tanulók számára, miközben a felkészülés során komplex nyelvi kompetenciák is fejlődnek. A digitális környezet nem csupán technológiai változást jelent, hanem új pedagógiai szemléletet is igényel. A helyesírás tanítása ebben a kontextusban nemcsak normák közvetítését jelenti, hanem a nyelvi tudatosság, a kommunikációs kompetencia és a tehetségek kibontakoztatásának az eszközévé válik.

Irodalom

- Antalné Szabó Ágnes 2001. Írás – kultúra – felelősség. Simonyi Zsigmond helyesírási verseny 2000–2001. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Antalné Szabó Ágnes 2004. *Helyesírásunk öröksége. Simonyi Zsigmond helyesírási verseny 2002–2003.* Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Antalné Szabó Ágnes 2005. *Helyesírási tudáspróbák. Simonyi Zsigmond helyesírási verseny 2003–2005.* Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Antalné Szabó Ágnes 2020. A megújuló Simonyi Zsigmond helyesírási verseny. *Anyanyelv-pedagógia* 13(3): 96–103. <https://doi.org/10.21030/anyp.2020.3.11>
- Bárdos Dóra – Tóth Etelka (szerk.) 2023. *Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben – XXVI. Simonyi Zsigmond Kárpát-medencei helyesírási verseny.* Károli Gáspár Református Egyetem. Nagykovács. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10467781>
- Bozsik Gabriella – Ludányi Zsófia (szerk.) 2019. *Szabályzat, oktatás, gyakorlat: helyesírásról sokszínűen. A 2015-ös és a 2017-es Nagy J. Béla helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok.* Líceum Kiadó. Eger.
- Istók Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás – Baka L. Patrik (szerk.) 2023. *A helyesírás-tanítás aktuális kérdései.* Selye János Egyetem. Komárom. https://pf.ujs.sk/documents/books/IB_LG_TT_BLP_A%20helyesiras%20tanitas%20aktualis%20kerdesei_2023.pdf (2024. március 10.)
- Nagy Natália 2017. A Simonyi Zsigmond helyesírási verseny kárpátaljai megyei döntője. *Anyanyelv-pedagógia* 10(2): 83–89. <http://doi.org/10.21030/anyp.2017.2.8>
- Nagy Natália 2019. A kárpátaljai magyar tanulók helyesírása néhány szempontból. In: Bozsik Gabriella – Ludányi Zsófia (szerk.) *Szabályzat, oktatás, gyakorlat: Helyesírásról sokszínűen.* Eszterházy Károly Főiskola. Eger. 139–152. https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4780/1/helyesiras_sokszinuen_digit.pdf (2026. március 10.)
- Nagy Natália 2024. Az anyanyelv megőrzése Kárpátalján, avagy anyanyelvi versenyek a Magyar Filológiai Tanszéken. In: Márton Richárd (szerk.) *Minden beojtott virágom.* Kontraszt Plusz Kft. Budapest. 15–19.
- Tóth Etelka 2021. Új utakon a Simonyi-verseny. *Anyanyelv-pedagógia*. 14(1): 122–126. <https://ojs.elte.hu/anyanyelv-pedagogia/article/view/9132> (2026. március 20.)

Natália Nagy: [Review of] Dóra Bárdos – Etelka Tóth (Eds.): Helyesírás és tehetséggondozás a digitális térben [Ortography and Talent Development in Digital Spaces] Ortography and talent development in the 21st century: lessons from an edited volume

Kulcsszók: anyanyelv-pedagógia, helyesírás-tanítás, tehetséggondozás, digitális oktatás, Simonyi Zsigmond helyesírási verseny

Keywords: first language pedagogy, teaching spelling, talent development, digital education, Simonyi Zsigmond Spelling Competition

Szerzői nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról

A cikk elkészítéséhez nem használtam MI-eszközt.

Az írás szerzőjéről

Nagy Natália

Ungvári Nemzeti Egyetem, Ungvár, Ukrajna

natalia.kodobocz[kukac]uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-2924-7889>

Copyright © 2026 Natália Nagy

This is an open-access article. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).